

Załącznik do Uchwały Nr XVII/ /16
Rady Gminy Kołaki Kościelne
z dnia 30 grudnia 2016 r.

PROGRAM AKTYWNOŚCI LOKALNEJ

DLA GMINY KOŁAKI KOŚCIELNE

NA LATA 2016-2020

Opracowanie: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kołakach Kościelnych

I WPROWADZENIE

Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu jest jednym z podstawowych celów polityki społecznej prowadzonej przez rząd we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu jest możliwe dzięki budowie systemu aktywnej integracji. Jednym z narzędzi służących realizacji działań na rzecz aktywizacji społecznej jest tworzenie i wdrażanie Programów Aktywności Lokalnej (PAL).

Program Aktywności Lokalnej to szereg działań realizowanych na rzecz aktywizacji społecznej i rozwiązywania problemów społeczności lokalnej. Podstawą prawną Programu Aktywności Lokalnej jest art. 110 ust. 10 ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którym rada gminy biorąc pod uwagę potrzeby w zakresie pomocy społecznej, opracowuje i kieruje do wdrożenia lokalne programy pomocy społecznej.

Działania te mają na celu udzielenie wsparcia ukierunkowanego na zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym, zwłaszcza grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rozwój lokalnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, co przyczyni się do poprawy jakości i warunków życia mieszkańców gminy Kołaki Kościelne. Dokument ten stanowi uzupełnienie Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych uchwalonej przez Radę Gminy Kołaki Kościelne na lata 2006-2016 oraz będącej w opracowaniu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017 – 2026. Przyjęte w Programie Aktywności Lokalnej koncepcje są zgodne z celami głównymi i operacyjnymi oraz kierunkami działań strategii.

Główne działania zapobiegające wykluczeniu społecznemu realizowane będą poprzez instrumenty aktywnej integracji między innymi o charakterze społecznym, zawodowym, edukacyjnym i zdrowotnym.

Ponadto realizacja Programu Aktywności Lokalnej pozwoli na rozszerzenie oferty pomocy społecznej i rozpropagowanie informacji na ten temat. Wpłynie również na stworzenie pozytywnego wizerunku Ośrodka Pomocy Społecznej w Kołakach Kościelnych, dzięki czemu nie będzie postrzegany wyłącznie jako instytucja zaspokajająca materialne potrzeby wąskiej grupy indywidualnych klientów, lecz również jako jednostka inicjująca działania skierowane na rozwój lokalny definiowany jako proces rozwiązywania lokalnych problemów i zaspokajania indywidualnych oraz zbiorowych potrzeb, przy aktywnym zaangażowaniu mieszkańców. Przy wykorzystaniu istniejących sił i zasobów Ośrodek stanie się centrum współpracy i partnerstwa ukierunkowanym na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych.

Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Kołaki Kościelne przedstawia kompleksowe podejście do rozwiązywania najbardziej newralgicznych problemów społecznych; posłuży on do opracowania i realizacji programów i projektów, w ramach których będą osiągnane cele Programu.

PAL będzie służył opracowaniu i realizacji projektów aktywności lokalnej skierowanych do społeczności lokalnej Gminy Kołaki Kościelne - dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014 – 2020 dofinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Osi Priorytetowej IX. Rozwój Lokalny, Działania 9.1 Rewitalizacja społeczna i kształtowanie kapitału społecznego.

Program Aktywności Lokalnej jest zgodny z założeniami zawartymi w dokumentach strategicznych jak:

- STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020
- NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ DLA POLSKI
- STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO DO ROKU 2020
- PROGRAM ROZWOJU POWIATU ZAMBROWSKIEGO DO 2020 ROKU
- STRATEGIA ROZWOJU GMINY KOŁAKI KOŚCIELNE NA LATA 2016-2022
- KRAJOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA UBÓSTWU I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU 2020
- STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO DO ROKU 2020

Program Aktywności Lokalnej będzie realizowany zgodnie z zasadą pomocniczości przy udziale środków własnych samorządu i finansowania zewnętrznego, w tym ze środków budżetu państwa i funduszy unijnych. Nieodzowna więc jest korelacja Programu z kierunkami strategicznymi określonymi w dokumentach rządowych i wspólnotowych:

- Strategia Europa 2020;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego;
- Instrument terytorialny Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność.

Głównym wyzwaniem Programu Aktywności Lokalnej dla Gminy Kołaki Kościelne jest aktywizacja społeczności lokalnych do podejmowania działań sprzyjających rewitalizacji społecznej i kształtowaniu kapitału społecznego oraz odbudowywanie i wzmacnianie więzi społecznych, w celu wzmocnienia tożsamości lokalnej oraz wzrostu społecznego zaufania. Dzięki współodpowiedzialności lokalnych społeczności możliwe jest uzyskanie bardziej skoncentrowanych

i trwałych efektów. Efektem prowadzonych działań będzie rozwój społeczno – gospodarczy i związane z tym podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych – osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Priorytetowym działaniem w ramach Programu Aktywności Lokalnej jest również praca z dziećmi i młodzieżą znajdującymi się w niekorzystnym położeniu, wykluczonymi społecznie lub zagrożonymi tym zjawiskiem.

Należy również zwrócić uwagę na młodych ludzi wychowujących się i zamieszkujących obszary wiejskie, znajdujących się w gorszej sytuacji ekonomicznej i społecznej niż ich rówieśnicy w mieście. Aby sprostać tym nierównościom młodzież wiejska musi zdobywać różnego rodzaju umiejętności, wykształcenie, potrzebne na rynku pracy kwalifikacje. Nie jest ona w stanie samodzielnie poradzić sobie z barierami i utrudnieniami jakie stwarza im własne środowisko, potrzebuje więc wsparcia z zewnątrz w pokonywaniu trudności związanych ze zmianą modelu życia, które polegałoby na uczeniu aktywnych zachowań mogących wpłynąć na poprawę własnej sytuacji i najbliższego otoczenia. Rzadko kiedy młodzi ludzie pomoc mogą uzyskać w rodzinach. Często rodzice sami nie radzą sobie w nowych warunkach ekonomicznych i społecznych.

Istnieje więc potrzeba wprowadzania do środowisk wiejskich programów aktywizujących, które wspierałyby aspiracje edukacyjne i zwiększały umiejętności społeczne i zdrowotne. Wielu uczniów pochodzących z terenów wiejskich ma problemy z adaptacją w szkołach ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych znajdujących się w większych miejscowościach. Ponadto nierzadko osiąga gorsze wyniki w nauce co spowodowane może być problemami z przystosowaniem się do nowych wymagań, zmęczeniem związanym z koniecznością dojeżdżania do szkoły, itp. Konieczność przystosowania się do nowych warunków i sprostania stawianym wymaganiom powoduje stres i pogorszenie funkcjonowania młodych ludzi. Uczniowie ze wsi są mniej atrakcyjni towarzysko dla nowych grup rówieśniczych, a na spotkania z dawnymi kolegami w swoim miejscu zamieszkania nie mają czasu, co wpływa na ich ograniczenie kontaktów społecznych. Ma to wpływ na poziom samooceny i wiary w siebie, co z kolei przyczynić się może do małej aktywności i motywacji do podejmowania jakichkolwiek działań.

Zwrócono również uwagę na deficyty środowisk wiejskich takie jak:

- ograniczona oferta zajęć pozaszkolnych skierowanych do dzieci i młodzieży,
- niedostateczna ilość na terenie gminy organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci i młodzieży,
- brak wolontariatu,
- małe zainteresowanie ze strony społeczności lokalnej działaniami na rzecz dzieci i młodzieży,

- brak bazy lokalowej na rozwijanie działalności organizacji,
- zbyt małe środki finansowe przeznaczone na działalność profilaktyczną,
- słaba motywacja ze strony rodziców do uczestnictwa w zajęciach pozaszkolnych ich dzieci.

W związku z powyższym istotnym jest dostarczenie młodzieży wiejskiej umiejętności, które mogą ograniczać niekorzystne skutki przedstawionych powyżej zjawisk i zapobiec marginalizacji tej grupy społecznej. Ważne jest więc:

- tworzenie koalicji na rzecz dzieci i młodzieży dotkniętej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym,
- rozszerzenie obecnie istniejącej współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dzieci i młodzieży,
- opracowanie oferty dla rodziców w zakresie radzenia sobie z problemami wychowawczymi,
- aktywizacja społeczności lokalnej,
- wspieranie i inspirowanie działań mających na celu zagospodarowanie czasu wolnego.

Narzędziem do realizacji powyższego założenia jest Program Aktywności Lokalnej, który zakłada wspólne działania lokalnych podmiotów na rzecz uaktywnienia i pobudzenia potencjału grup oraz społeczności lokalnych, a także ich włączenie w życie społeczne.

II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU OBJĘTEGO WSPARCIEM

Gmina Kołaki Kościelne położona jest w zachodniej części województwa podlaskiego i wschodniej części powiatu zambrowskiego, przy granicy z powiatem wysokomazowieckim. Powierzchnia gminy w granicach administracyjnych wynosi 73,61 km², co stanowi 7361 ha. Graniczy z gminami: Rutki Kossaki (od północy), Zambrów (od zachodu), Kulesze Kościelne (od wschodu) i Wysokie Mazowieckie (od południa). Pod względem administracyjnym gmina Kołaki Kościelne do 31.12.1998 r. należała do województwa łomżyńskiego, natomiast od 01.01.1999 r. należy do województwa podlaskiego.

Gmina jest jedną z pięciu jednostek samorządu terytorialnego wchodzącego w skład powiatu zambrowskiego. Obok miasta i gminy Zambrów w skład powiatu wchodzi gminy: Szumowo, Rutki i Kołaki Kościelne.

Teren gminy Kołaki Kościelne tworzą 24 sołectwa. Największą miejscowością jest sołectwo Kołaki Kościelne, w której na dzień 31.12.2015 r. mieszkało 453 mieszkańców. Znajduje się tu siedziba gminy- Urząd Gminy w Kołakach Kościelnych. Miejscowość ta jest głównym miejscem usług lokalnych w zakresie szkolnictwa, ochrony zdrowia, kultury, sportu, administracji, obsługi finansowej, ubezpieczeń, handlu i innych, z których korzystają wszyscy mieszkańcy gminy.

Tabela 1. Sołectwa gminy Kołaki Kościelne i liczba mieszkańców (zameldowania stałe i czasowe) na dzień 31.12.2015 r .

I.p.	Nazwa Sołectwa	Liczba mieszkańców
1.	Cholewy - Kołomyja	38
2.	Czachy - Kołaki	166
3.	Czarnowo - Dąb	51
4.	Czarnowo - Undy	82
5.	Czosaki - Dąb	72
6.	Ćwikły - Krajewo	60
7.	Ćwikły - Rupie	81
8.	Głodowo - Dąb	87
9.	Gosie Duże	90
10.	Gosie Małe	92
11.	Gunie - Ostrów	90
12.	Kołaki Kościelne	453
13.	Kossaki Borowe	134
14.	Krusze - Łubnice	112
15.	Łętowo - Dąb	51
16.	Łubnice - Krusze	55
17.	Podłatki Duże	133
18.	Podłatki Małe	52
19.	Rębiszewo - Zegadły	71
20.	Sanie – Dąb	132
21.	Szczodruchy	85
22.	Wiśniówek - Wertyce	107
23.	Wróble – Arciszewo	61
24.	Zanie - Leśnica	85
	RAZEM	2 440

Źródło: Dane Urzędu Gminy Kołaki Kościelne z dnia 31.12.2015

Gmina Kołaki Kościelne, jest obszarem mającym charakter typowo rolniczy, większość mieszkańców pracuje we własnych gospodarstwach rolnych. Liczba gospodarstw rolnych o powierzchni pow. 1 ha fizycznego wynosiła:

- w 2013 roku – 353
- w 2014 roku – 351
- w 2015 roku - 348

Poza sektorami rolniczymi i publicznymi (urząd gminy, szkoły, ochrona zdrowia) mieszkańcy gminy zajmują się drobnym handlem i usługami dla ludności miejscowej i przyjezdnej. Na obszarze gminy działają drobne zakłady rzemieślnicze i usługowe. Z danych Urzędu Gminy Kołaki Kościelne wynika, że na terenie gminy liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wynosiła:

- w 2013 roku – 99, w tym: rolniczych- 18
- w 2014 roku – 78, w tym: rolniczych-16
- w 2015 roku - 86, w tym: rolniczych-14

Ponadto liczba podmiotów zarejestrowanych w KRS stanowiła:

- w 2013 roku – 2
- w 2014 roku – 2
- w 2015 roku - 2

III. DIAGNOZA SPOŁECZNA

Według danych Urzędu Stanu Cywilnego Gminy w Kołakach Kościelnych, na dzień 31.12.2015 r. na terenie gminy zamieszkiwało 1 247 mężczyzn i 1 193 kobiet, co stanowiło 2440 osób (zameldowania stałe i czasowe), w tym: dzieci i młodzież do 18 roku życia - 494, osoby w wieku od 19 do 60/65 -1499 i powyżej 60/65 – 447.

Wśród mieszkańców **20,25%** - czyli 494 to osoby, dzieci i młodzież w wieku przedprodukcyjnym, **61,43%** - czyli 1499 osób w wieku produkcyjnym oraz **18,32%** - czyli 447 osób w wieku poprodukcyjnym (w tym: 152 mężczyzn powyżej 65 roku życia i 295 kobiet powyżej 60 roku życia). W odniesieniu do ogólnopolskiej tendencji, znacznego powiększenia się grupy osób w wieku senioralnym, gmina Kołaki Kościelne ma dobre wskaźniki procentowe.

Tabela 2: Struktura mieszkańców Gminy Kołaki Kościelne w wybranych latach:

Dane z roku:	Wiek: 0-18 lat	Wiek: 19-60/65 lat	Wiek: powyżej 60/65 lat	Razem
2013	512	1527	443	2482
2014	505	1519	446	2470
2015	494	1499	447	2440
	Spadek	Spadek	Wzrost	Spadek

Dane: Urząd Gminy Kołaki Kościelne, Ewidencja Ludności

Tabela 3: Struktura mieszkańców Gminy Kołaki Kościelne w wybranych latach:

Dane z roku:	Wiek: 0-14	Wiek: 15-30	Wiek: 31-49	Wiek: 50-59	Wiek: 60+	Razem
2013	376	630	609	327	540	2482
2014	368	612	623	321	546	2470
2015	358	588	630	315	549	2440
	Spadek	Spadek	Wzrost	Spadek	Wzrost	Spadek

Dane: Urząd Gminy Kołaki Kościelne, Ewidencja Ludności

Analizując tabelę Nr 2 i Nr 3 dotyczącą liczby mieszkańców z podziałem na wiek można zauważyć niekorzystne zjawisko tendencji spadkowej, która w ostatnich latach ulega stopniowemu nasileniu.

Zmniejszenie to związane jest z odpływem ludności najczęściej do okolicznych miast i wyjazdów zagranicznych w poszukiwaniu pracy. Odnotowano systematycznie **zmniejszającą się** liczbę dzieci (w przedziale wiekowym 0-14 lat) i młodzieży (w przedziale wiekowym 15-30 lat), co jest związane z malejącą dzietnością rodzin. Wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej).

Na dzień 31 grudnia 2015 roku stopa bezrobocia wynosiła 4,74% (liczba osób zarejestrowanych w PUP w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym). Ogólna liczba osób zarejestrowanych w Urzędzie Pracy z terenu gminy Kołaki Kościelne wynosiła 71 osób (36 kobiet i 35 mężczyzn), w tym: 36 osób było długotrwale bezrobotnych, a 15 uprawnionych do zasiłku.

Tabela 4. Liczba osób bezrobotnych w gminie (stan na dzień 31 grudnia) w latach 2013- 2015

	2013	2014	2015
BEZROBOCIE REJESTROWANE			
Bezrobotni zarejestrowani wg płci			
ogółem	102	63	71
mężczyźni	59	35	35
kobiety	43	28	36
Bezrobotni z prawem do zasiłku			
ogółem	11	2	15
mężczyźni	7	2	4
kobiety	4	2	11
Długotrwale bezrobotni			
ogółem	51	40	36
mężczyźni	27	23	17
kobiety	24	17	19
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (przedział wiekowy od 18 do 60/65 lat)			
ogółem	6,68	4,15	4,74
mężczyźni	3,86	2,31	2,34
kobiety	2,82	1,84	2,40

Dane : Powiatowy Urząd Pracy w Zambrowie

Wskaźnik bezrobocia jest znacznie zaniżony, gdyż nie uwzględnia bezrobocia ukrytego, które dotyczy głównie indywidualnych gospodarstw rolnych na wsi. W przyjętej Strategii Rozwoju Gminy Kołaki Kościelne na lata 2016-2022 bezrobocie zostało wskazane jako jeden z istotnych problemów występujących na terenie gminy. Jego przyczyn należy upatrywać między innymi: w niskim poziomie wykształcenia oraz braku odpowiednich kwalifikacji zawodowych bądź ich dezaktualizacji. Istotny również wpływ na pozostawanie bez pracy ma wiek i płeć, a także stan zdrowia i kondycja fizyczna.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Kołakach Kościelnych wynika, że poziom wykształcenia ma istotny wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej. Wśród świadczeniobiorców OPS będących w wieku aktywności zawodowej w 2015 roku przeważały osoby z wykształceniem zawodowym. Rozwój regionowi jest w stanie zapewnić jedynie wykształcone społeczeństwo, nastawione na podnoszenie i uzupełnianie swoich umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Długotrwałe bezrobocie klientów OPS powoduje znaczne ich zubożenie. W 2015 roku z pomocy OPS skorzystało 55 rodzin (liczba osób w rodzinie – 211), w tym 21 rodzin z powodu bezrobocia. Kolejnym problemem, na który należy zwrócić uwagę jest sytuacja społeczna ludzi młodych i zjawisko "dziedziczenie ubóstwa". Młodzi ludzie wychowujący się w rodzinach, gdzie przynajmniej jedno z rodziców pozostaje bez pracy, gdzie rodzina od wielu lat korzysta z pomocy ośrodka pomocy czerpią negatywne wzorce zachowań swoich rodziców, co prowadzi do wyuczonej bezradności, bierności i dziedziczenia modelowego korzystania z pomocy socjalnej. Problem ten potwierdza, iż prawie 22,54 % bezrobotnych z gminy Kołaki Kościelne nie przekracza 25 roku życia. Ponadto młodzież z terenów wiejskich ma ograniczony dostęp do edukacji, co rzutuje później na znalezienie przez nią zatrudnienia.

Zjawisko dyskryminacji na rynku pracy dotyka również osoby niepełnosprawne. Należy także zwrócić uwagę na problem wykluczania tej grupy z życia społecznego. Wśród klientów pomocy społecznej korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku, w 22 rodzinach pojawiła się niepełnosprawność.

Prawa osób niepełnosprawnych do godnego życia w pełnej integracji ze społeczeństwem zawarte są między innymi w: - Deklaracji Madryckiej uchwalonej w marcu 2002 roku podczas Europejskiego Kongresu Osób Niepełnosprawnych, a także Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych, będącym podstawowym dokumentem, podkreślającym prawa osób niepełnosprawnych do życia w świecie pozbawionym przejawów dyskryminacji, w warunkach przyjaznych i dostosowanych do ograniczeń, jakie niesie niepełnosprawność.

Należy podjąć działania umożliwiające osobom z niepełnosprawnością aktywne włączenie się w życie społeczności lokalnej, jak też tak zaplanować kierunki działań, by osoby te mogły w pełni korzystać z systemu wsparcia w zależności od występujących potrzeb.

Z danych Komendy Powiatowej Policji w Zambrowie wynika, iż na terenie gminy Kołaki Kościelne w 2015 r. zarejestrowano:

- 51 przestępstw, w tym: kradzieże – 12, kradzieże z włamaniem – 10, przestępstwa rozbójnicze – 2, uszkodzenia mienia -3, uszkodzenia ciała -1 i wypadki drogowe – 2;

- 707 wykroczeń (głównie drogowych);

- 226 interwencji (w tym 19 domowych)

W związku z przemocą w rodzinie prowadzone były procedury „Niebieskie Karty”. Z danych Zespołu Interdyscyplinarnego Gminy Kołaki Kościelne wynika, że liczba założonych Niebieskich Kart wynosiła:

- w 2013 roku – 5 (w tym: 2 w jednej rodzinie);

- w 2014 roku – 5 (w jednym przypadku formularz NK został przesłany do organu właściwego ze względu na właściwość miejscową);

- w 2015 roku – 5 (w tym: 3 w jednej rodzinie), co stanowi ok. 5,4% w skali powiatu.

Należy uwzględnić ten problem w działaniach, w szczególności planując działania z zakresu profilaktyki, informacyjne zwracające uwagę członków społeczności na problem przemocy.

Na terenie Gminy Kołaki Kościelne działa Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, z danych której wynika, iż w 2015 roku wszczęto postępowania w przedmiocie uzależnienia od alkoholu w 14 przypadkach, z czego 6 zostało skierowanych do Sądu Rejonowego w Zambrowie. Uwzględniając fakt występowania w znacznym nasileniu problemu uzależnienia od alkoholu, należy wzmocnić działania z zakresu profilaktyki skierowane nie tylko do dzieci i młodzieży, ale także do rodziców i innych osób dorosłych.

Według danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Zambrowie w latach 2013-2015 dzieci z terenu gminy Kołaki Kościelne nie przebywały w rodzinnej pieczy zastępczej. Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej przedstawiała się następująco:

- w 2013 roku – 3 dzieci;

- w 2014 roku – 3 dzieci (w tym: 2 dzieci w okresie od stycznia do sierpnia i 1 dziecko od stycznia do grudnia);

- w 2015 roku – 1 (w okresie od stycznia do lipca).

Od października 2013 roku w Ośrodku Pomocy Społecznej został zatrudniony asystent rodziny. Liczba rodzin objętych pracą asystenta wynosiła:

- w 2013 roku – 4 rodziny;
- w 2014 roku – 6 rodzin;
- w 2015 roku – 4 rodziny

W rodzinach objętych asystenturą występowały problemy opiekuńczo – wychowawcze, w szczególności: brak wyuczonych pozytywnych wzorców wychowawczych, konflikty pomiędzy małżonkami, duży dystans uczuciowy w stosunku do dzieci, ubóstwo, niepełnosprawność. Należy kontynuować tę formę wsparcia rodziny, gdyż przynosi ona wymierne efekty – zmniejszenie ilości dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Na terenie gminy Kołaki Kościelne funkcjonują dwie szkoły podstawowe (z oddziałami przedszkolnymi) i gimnazjum publiczne, biblioteka szkolna i publiczna. Dostęp do dóbr oświaty i kultury jest ważnym elementem życia społecznego, a szczególna rola przypisana podmiotom działającym w tym zakresie zobowiązuje do podejmowania wielorakich działań skierowanych do społeczności lokalnej powodujących zwiększenie poziomu wiedzy, uspołecznienia, integracji wewnątrz i międzypokoleniowej, a tym do rozwoju społeczeństwa.

W obecnym czasie, w dobie kryzysu wartości, kryzysu rodziny, zaniku więzi rodzinnych i pokoleniowych niezwykle istotnym staje się dbałość o wartości budujące życie rodzinne i stosunki między ludzkie: poszanowanie człowieka, życzliwość, pomoc osobom potrzebującym, starszym, niepełnosprawnym. Wszelkie działania skierowane do rodziny to podstawa działania instytucji działających w sferze polityki społecznej gminy.

Uwzględniając rozpoznanie środowiska prowadzone w ramach pracy socjalnej pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej, a także dane zebrane na potrzeby sprawozdawczości ośrodka, ustalono, iż należy zwrócić szczególną uwagę na rodziny wielodzietne, gdyż stanowią one znaczną grupę osób korzystających ze wsparcia OPS. Problemy z jakimi się borykają wymagają wsparcia nie tylko finansowego, ale też specjalistycznego. Planowane działania wspierające dla tych rodzin są niezbędne i powinny mieć charakter wielozakresowy.

Bardzo ważne są różnego rodzaju intensywne formy wspomagania rodziny w procesie wychowania dziecka – poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, logopedyczne, z zakresu profilaktyki, wspomagania rozwoju, itp. W zależności od występujących potrzeb. Niezwykle istotnym staje się zapewnienie oferty zajęć aktywnego i twórczego spędzania czasu wolnego, rozwoju zainteresowań i potrzeb poprzez zajęcia edukacyjne, sportowe, artystyczne, turystyczne, itp.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Kołakach Kościelnych wynika, iż pomocą społeczną w formie świadczeń finansowych i rzeczowych w 2015 roku objęto 19 rodzin wielodzietnych. Ponadto 36 rodzinom wielodzietnym udzielono pomocy w formie świadczeń rodzinnych i 38 w formie świadczenia wychowawczego (stan na dzień 30 września 2016 r).

Tabela 5. Powody przyznawania pomocy

Przyczyny udzielania pomocy	ROK 2013		ROK 2014		Rok 2015	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	49	194	39	167	40	157
Potrzeba ochrony macierzyństwa	32	177	22	125	22	128
W tym:	26	157	18	111	19	116
Wielodzietność						
Bezrobocie	32	126	24	97	21	73
Niepełnosprawność	19	88	17	76	22	97
Długotrwała lub ciężka choroba	14	56	11	38	16	60
Bezradność w sprawach opiek-wych. i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	18	65	13	53	11	47
W tym:	1	2	1	4	1	3
Rodziny niepełne						
Rodziny wielodzietne						
	4	28	5	33	2	11
Przemoc w rodzinie	1	5	1	4	0	0
Alkoholizm	6	29	5	24	7	17
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	0	0	0	0	0	0

Dane: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kołakach Kościelnych /sprawozdania MPIPS/

Spśród ogólnej liczby mieszkańców Gminy Kołaki Kościelne - 2 440 osób; w 2015 r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Kołakach Kościelnych objął pomocą we wszystkich formach 97 rodzin, w tym 355 osób (w tym: 45 rodzin, tj. 152 osób wyłącznie w formie pracy socjalnej). Pod pojęciem rodziny

należy rozumieć osoby samotnie gospodarujące lub osoby spokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące).

Tabela 6 Osoby korzystające ze świadczeń Ośrodka Pomocy Społecznej

Osoby korzystające ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej	Stan na 31.12.2013 r.		Stan na 31.12.2014 r.		Stan na 31.12.2015 r.	
	Ilość rodzin	Liczba osób w rodzinach	Ilość rodzin	Liczba osób w rodzinach	Ilość rodzin	Liczba osób w rodzinach
Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej we wszystkich formach	59	245	50	202	55	211
Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej w formie finansowej	54	215	47	183	45	167
Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej w formie niefinansowej – usługowej, w naturze, skierowanie do placówek wsparcia	37	196	30	158	35	169
Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej w formie pracy socjalnej i specjalistycznego poradnictwa	78	295	86	339	97	335
Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej wyłącznie w formie pracy socjalnej	31	98	38	148	45	152

Dane: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kołakach Kościelnych /sprawozdania MPiPS/

Dominującą formą wsparcia jest pomoc w postaci pracy socjalnej, w 2015 roku szczególnie wzrosła liczba osób, które skorzystały z tej formy pomocy. Jest ona ważną i niezbędną formą pracy z osobami i rodzinami. Należy rozwijać tę formę wsparcia, uwzględniając indywidualne potrzeby osób wymagających pomocy.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Kołakach Kościelnych od 2014 roku realizuje Ogólnopolski Program Karty Dużej Rodziny. Program ten ma na celu promowanie modelu rodziny wielodzietnej, a także wzmocnienie jej kondycji poprzez poszerzenie katalogu ulg i podejmowanie innych działań, mających na celu wspieranie dużych rodzin, kształtowanie pozytywnego wizerunku rodziny wielodzietnej, zwiększenie dostępu do usług z dziedziny kultury i sportu jej członkom.

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania.

Biorąc pod uwagę analizę problemów i potrzeb mieszkańców Gminy Kołaki Kościelne, wyodrębniono najważniejsze obszary problemowe:

- bezrobocie lub brak możliwości zatrudnienia,

- zła sytuacja zdrowotna osób lub członków rodzin – długotrwała choroba i niepełnosprawność,
- potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności,
- potrzeba zagospodarowania czasu wolnego, rozwijania uzdolnień, nabywania nowych umiejętności,
- potrzeba dostępu do kultury, rozrywki (spotkania integrujące społeczność, zajęcia artystyczne, festyny, itp.).

Działania w ramach Programu będą kierowane na wzmocnienie osób i rodzin, w tym młodzieży w zakresie funkcjonowania w codziennym życiu poprzez pobudzanie aktywności do pokonywania problemów życiowych.

Nieodzownym jest zaplanowanie wsparcia uwzględniającego przeciwdziałanie bezrobociu - podniesienie bądź zdobycie kompetencji i kwalifikacji zawodowych, wyposażenie w umiejętności pożądane na rynku pracy oraz zagospodarowania czasu wolnego, w tym młodzieży.

Pożądanym staje się podjęcie działań w kierunku wyeliminowania lub złagodzenie barier zdrowotnych utrudniających funkcjonowanie w społeczeństwie bądź powodujących oddalenie od rynku pracy.

Należy uwzględnić jako priorytetowe zaplanowanie systemu działań w kierunku wsparcia rodzin, uwzględniając potrzeby dzieci, młodzieży.

Pożądanym staje się podjęcie działań w kierunku wyeliminowania lub złagodzenie barier zdrowotnych utrudniających funkcjonowanie w społeczeństwie bądź powodujących oddalenie od rynku pracy.

Istotnym jest, aby osoby i rodziny zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym zostały objęte kompleksowym wsparciem ukierunkowanym na podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia tych osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem lokalnym.

Konieczna jest indywidualna pomoc i wsparcie ze strony powołanych w tym celu instytucji i organizacji. Należy jednak podkreślić, iż nawet najlepiej zorganizowana pomoc nie zapobiegnie wykluczeniu społecznemu bez zwiększenia aktywności osób wykluczonych i włączenia w proces naprawczy ich samych oraz społeczności lokalnej, w której żyją.

Realizowane w tym zakresie przedsięwzięcia będą ukierunkowane na organizowanie społeczności lokalnych, w tym młodzieży poprzez edukację społeczną, inicjowanie ruchów samopomocowych, zachęcanie do udziału w lokalnych inicjatywach, promowanie działań wolontarystycznych, rozwijanie kontaktów między różnymi grupami oraz budowanie pozytywnych relacji między członkami społeczności.

IV ODBIORCY PROGRAMU

Identyfikacja profilu społecznego środowiska lokalnego oraz osób objętych działaniami PAL

dokonana została w oparciu o wyniki diagnozy problemów społecznych, jak również poprzez rozpoznanie potrzeb w terenie.

Działania w ramach Programu Aktywności Lokalnej będą skierowane do mieszkańców gminy Kołaki Kościelne- członków społeczności lokalnej, w szczególności do osób lub rodzin, w tym młodzieży zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Programem będą objęte dwa rodzaje społeczności:

- Społeczność lokalna terytorialna w której podstawowym wyróżnikiem jest łączące mieszkańców terytorium zamieszkania, o określonym obszarze /społeczność lokalna: gminy, sołectwa/.
- Społeczność lokalna kategoriałna – środowiska osób o podobnych potrzebach, problemach, dysfunkcjach, ograniczeniach /osoby bezrobotne, osoby nie pozostające w zatrudnieniu, osoby długotrwale chore, osoby lub rodziny z występującą niepełnosprawnością, rodziny wielodzietne, rodziny niepełne/.

Adresatami Programu są osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym oraz otoczenie tych osób – wszystkie osoby z najbliższego środowiska, w tym młodzież, których udział jest niezbędny dla skutecznego wsparcia osób z grup defaworyzowanych.

Odbiorcami działań są w szczególności osoby i rodziny korzystające ze świadczeń pomocy społecznej lub kwalifikujące się do objęcia wsparciem pomocy społecznej, w tym: osoby bezrobotne, osoby długotrwale chore, osoby z niepełnosprawnością, rodziny, w których występuje bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego, w szczególności rodziny wielodzietne i niepełne.

Wsparciem w programie zostaną objęte w szczególności osoby wymagające szczególnego zaangażowania ze względu na ograniczoną samodzielność: osoby z niepełnosprawnością, dzieci, młodzież, osoby starsze.

Zgodnie z diagnozą społeczną i rozeznaniem potrzeb w terenie, działania Programu skierowane będą również do innych grup i środowisk funkcjonujących na terenie Gminy Kołaki Kościelne, które ze względu na stopień problemów jak też i specyfikę profilu społecznego będą zaliczane do grup lub środowisk defaworyzowanych; wymagających wsparcia; a których potrzeba włączenia w proces działań aktywnej integracji wyniknie w trakcie realizacji PAL.

V. CELE PROGRAMU AKTYWNOŚCI LOKALNEJ

Celem głównym Programu Aktywności Lokalnej dla Gminy Kołaki Kościelne jest zwiększenie aktywności oraz integracji społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych i środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym - poprzez rozwiązywanie problemów lokalnych oraz eliminację czynników prowadzących do wykluczenia społecznego i przeciwdziałanie temu zjawisku we wszystkich obszarach życia społecznego, przy aktywnym

włączeniu członków lokalnej społeczności. Działania PAL mają doprowadzić w końcowym rezultacie do podniesienia poziomu i jakości życia obywateli.

Cele szczegółowe PAL:

- **Cel I:** Wzrost poziomu integracji społecznej, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych, między innymi młodzieży, a tym samym zmniejszenie obszaru wykluczenia społecznego,
- **Cel II:** Aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym we wszystkich obszarach życia społecznego, w tym także rynku pracy oraz zwiększenia ich potencjału rozwojowego,
- **Cel III:** Zwiększenie aktywności mieszkańców, w tym młodzieży oraz ich świadomości obywatelskiej, aktywizacja społeczności do samopomocy.

VI. KIERUNKI DZIAŁAŃ PROGRAMU AKTYWNOŚCI LOKALNEJ.

Właściwe ukierunkowanie działań prowadzonych w ramach PAL umożliwi realizację założonych celów odzwierciedlonych w osiągniętych rezultatach.

- **Cel I:** Wzrost poziomu integracji społecznej, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych, między innymi młodzieży, a tym samym zmniejszenie obszaru wykluczenia społecznego
- **Kierunki działań:**
 - badanie potrzeb i problemów mieszkańców,
 - organizacja i dopasowanie wsparcia w zależności od indywidualnych potrzeb mieszkańców,
 - wsparcie i promowanie postaw prospołecznych,
 - organizowanie i wspieranie rozwoju edukacji społecznej i obywatelskiej,
 - realizacja projektów na rzecz integracji społecznej we współpracy ze społecznością lokalną z wykorzystaniem metod Organizowania Społeczności Lokalnej;
 - promowanie, wspieranie i realizowanie projektów aktywizujących i integrujących społeczność lokalną,
 - organizowanie i inspirowanie udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym i turystycznym,
- **Cel II:** Aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym we wszystkich obszarach życia społecznego, w tym także rynku pracy oraz zwiększenia ich potencjału rozwojowego,
- **Kierunki działań:**

- podejmowanie działań ukierunkowanych na podniesienie samooceny osób objętych wsparciem programu,
- prowadzenie działań nakierowanych na odbudowę i podtrzymywanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania /reintegracja społeczna/,
- prowadzenie działań ukierunkowanych na podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy /reintegracja zawodowa/

- **Cel III:** Zwiększenie aktywności mieszkańców, w tym młodzieży oraz ich świadomości obywatelskiej, aktywizacja społeczności do samopomocy.

- **Kierunki działań:**

- upowszechnienie działań uwzględniających otwartość instytucji samorządowych na współpracę z instytucjami pozarządowymi i lokalną społecznością,
- wspieranie organizacyjne oraz finansowe lokalnych inicjatyw,
- wspieranie lokalnych liderów poprzez pomoc techniczną i dostęp do informacji,
- wspieranie rozwoju informacji obywatelskiej, wolontariatu, grup samopomocowych, grup edukacyjnych,
- współrealizacja projektów inicjowanych i współorganizowanych przez lokalne społeczności,
- prowadzenie działań aktywizujących i integrujących z wykorzystaniem potencjału społeczności lokalnej (w tym młodzieży); promocja działań promujących i wspierających więzi pokoleniowe,
- promowanie działań prorodzinnych ukierunkowanych na zmniejszenie dysfunkcyjności rodzin oraz poprawę relacji w rodzinie.

VII. ZASOBY NIEZBĘDNE DO UZYSKANIA ZAŁOŻONYCH CELÓW PROGRAMU AKTYWNOŚCI LOKALNEJ.

1. Znajomość potrzeb i problemów społecznych poprzedzona dokonywaniem bieżącej analizy i oceny zjawisk oraz procesów społecznych.
2. Wykwalifikowany zespół pracowników socjalnych.
3. Deklaracja współpracy ze strony instytucji i organizacji pozarządowych.

VIII. SZCZEGÓŁOWY OPIS PLANOWANYCH DZIAŁAŃ W RAMACH PROGRAMU AKTYWNOŚCI LOKALNEJ.

Program ma charakter otwarty, natomiast na podstawie analizy potrzeb i problemów występujących w środowisku lokalnym, będzie występowała możliwość realizowania projektów ukierunkowanych na wskazane obszary.

Dane dotyczące sytuacji społeczno-zawodowej oraz potrzeb i problemów mieszkańców, w tym młodzieży, korzystających ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Kołakach Kościelnych gromadzone są na bieżąco w ramach działalności Ośrodka.

W oparciu o analizę potrzeb oraz zasobów instytucjonalnych i kadrowych, możliwe będzie zaplanowanie działań aktywnej integracji, w oparciu o dobór instrumentów aktywnej integracji: społecznej, zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej.

Planowane jest aktywizowanie środowisk lokalnych oraz angażowanie mieszkańców do udziału w rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów, w oparciu o współpracę z zainteresowanymi podmiotami. Zakłada się zapewnienie niezbędnego wsparcia instytucjonalnego i poradnictwa specjalistycznego przy realizacji zamierzonych działań.

Szczegółowy plan działań będzie wynikał z przygotowanych projektów, które realizował będzie OPS w Kołakach Kościelnych. W realizację PAL włączone zostaną pozostałe jednostki i podmioty – realizatorzy PAL; przy aktywnym włączeniu społeczności lokalnej, w tym młodzieży.

Podstawą planowania działań są założone cele i kierunki działań wynikające z diagnozy potrzeb społecznych, dając możliwość szczegółowego opisu działań gwarantującą skuteczną interwencję.

- **Cel I:** Wzrost poziomu integracji społecznej, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych, między innymi młodzieży, a tym samym zmniejszenie obszaru wykluczenia społecznego
- **Kierunki działań:**
 - badanie potrzeb i problemów mieszkańców – **na podstawie danych OPS oraz podmiotów zaangażowanych w realizację PAL (np.: wywiady środowiskowe, sprawozdania MPiPS, Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, ankiety, itp.),**
 - organizacja i dopasowanie wsparcia w zależności od indywidualnych potrzeb mieszkańców - **przygotowanie projektów (w tym: finansowanych ze środków EFS),**
 - wsparcie i promowanie postaw prospołecznych **/prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych oraz działań animacyjnych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, w tym: przez animatora lokalnego /,**
 - organizowanie i wspieranie rozwoju edukacji społecznej i obywatelskiej **/prowadzenie działań metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, w tym: przez animatora lokalnego zatrudnianego w ramach projektu realizowanego ze środków EFS/,**

- realizacja projektów na rzecz integracji społecznej we współpracy ze społecznością lokalną z wykorzystaniem metod Organizowania Społeczności Lokalnej **/przygotowanie projektów i złożenie wniosków do LGD, finansowanych ze środków EFS/;**

- promowanie, wspieranie i realizowanie projektów aktywizujących i integrujących społeczność lokalną **opracowywanie i realizacja projektów socjalnych zawierających tematy społecznie ważne we współpracy z lokalną społecznością, np.:**

- **pomoc osobom z niepełnosprawnością – akcja charytatywna, aktywizacja młodzieży, seniorów,**

- **praca z dziećmi i młodzieżą - promowanie zdrowego stylu życia,**

- **organizacja święta seniorów**

przez podmioty zaangażowane w realizację programu w ramach finansowanej bieżącej działalności statutowej oraz środków pozyskanych od sponsorów/

- organizowanie i inspirowanie udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym i turystycznym **/organizacja wydarzeń, spotkań, imprez, pikników/.**

- **Cel II:** Aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym we wszystkich obszarach życia społecznego, w tym także rynku pracy oraz zwiększenia ich potencjału rozwojowego,

- **Kierunki działań:**

– podejmowanie działań ukierunkowanych na podniesienie samooceny osób objętych wsparciem programu **/realizacja projektów i złożenie wniosków do LGD, finansowanych ze środków EFS w ramach działań aktywnej integracji z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji/,**

- prowadzenie działań nakierowanych na odbudowę i podtrzymywanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania **/reintegracja społeczna/- /realizacja projektów i złożenie wniosków do LGD, finansowanych ze środków EFS w ramach działań aktywnej integracji z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji/,**

- prowadzenie działań ukierunkowanych na podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy **/reintegracja zawodowa/- /realizacja projektów i złożenie wniosków do LGD, finansowanych ze środków EFS w ramach działań aktywnej integracji z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji/.**

- **Cel III:** Zwiększenie aktywności mieszkańców, w tym młodzieży oraz ich świadomości obywatelskiej, aktywizacja społeczności do samopomocy.

- **Kierunki działań:**

- upowszechnienie działań uwzględniających otwartość instytucji samorządowych na współpracę

z instytucjami pozarządowymi i lokalną społecznością **/prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych oraz działań animacyjnych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, w tym: przez animatora lokalnego we współpracy z pozostałymi realizatorami programu/**,

- wspieranie organizacyjne oraz finansowe lokalnych inicjatyw **/prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych, przez cały okres trwania programu oraz działań animacyjnych, w tym: przez animatora lokalnego we współpracy z pozostałymi realizatorami programu/**,

- wspieranie lokalnych liderów poprzez pomoc techniczną i dostęp do informacji **/prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych oraz działań animacyjnych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, w tym: przez animatora lokalnego/**,

- wspieranie rozwoju informacji obywatelskiej, wolontariatu, grup samopomocowych, grup edukacyjnych **/prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych oraz działań animacyjnych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, w tym: przez animatora lokalnego/**,

- współrealizacja projektów inicjowanych i współorganizowanych przez lokalne społeczności **/prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych oraz działań animacyjnych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, w tym: przez animatora lokalnego/**,

- prowadzenie działań aktywizujących i integrujących z wykorzystaniem potencjału społeczności lokalnej (w tym młodzieży); promocja działań promujących i wspierających więzi pokoleniowe **/prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych, przez cały okres trwania programu, oraz działań animacyjnych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, w tym: przez animatora lokalnego we współpracy z pozostałymi realizatorami programu – organizacja spotkań, warsztatów łączących pokolenia, promowanie obchodzenia świąt Dzień Babci i Dziadka, wspólnego rodzinnego świętowania Dnia Rodziny, gminny międzypokoleniowy wieczór kolęd/**,

- promowanie działań prorodzinnych ukierunkowanych na zmniejszenie dysfunkcyjności rodzin oraz poprawę relacji w rodzinie **/prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych, zapewnienie specjalistycznego wsparcia indywidualnego oraz grupowego z zakresu poradnictwa i terapii specjalistycznej w ramach projektu realizowanego ze środków EFS ;**

IX. SPOSOBY I METODY PRACY WYKORZYSTYWANE DO REALIZACJI PROGRAMU

W ramach Programu Aktywności Lokalnej przewiduje się zastosowanie:

1) środowiskowej pracy socjalnej - działania mające na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi,

2) instrumentów aktywnej integracji - szereg instrumentów aktywizacyjnych z zakresu aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zdrowotnej i zawodowej, o których mowa w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020;

- **Instrumenty aktywnej integracji o charakterze społecznym**, których celem jest przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej;
- **Instrumenty aktywnej integracji o charakterze zawodowym**, których celem jest pomoc w podjęciu decyzji dotyczącej wyboru lub zmiany zawodu, wyposażenie w kompetencje i kwalifikacje zawodowe oraz umiejętności pożądane na rynku pracy;
- **Instrumenty aktywnej integracji o charakterze edukacyjnym**, których celem jest wzrost poziomu wykształcenia lub jego dostosowania do aktualnych potrzeb rynku pracy, łącznie z działaniami w zakresie aktywizacji zawodowej;
- **Instrumenty aktywnej integracji o zdrowotnym** których celem jest wyeliminowanie lub złagodzenie barier zdrowotnych utrudniających funkcjonowanie w społeczeństwie lub powodujących oddalenie od rynku pracy.

3) działań o charakterze środowiskowym – inicjatywy integrujące, obejmujące między innymi: wsparcie działań indywidualnych oraz programów środowiskowych np.: spotkania z grupami docelowymi, edukację społeczną, spotkania, konsultacje, organizowanie i inspirowanie do udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach w szczególności działania o charakterze środowiskowym.

4) Inne działania o charakterze integracyjnym – zgodne z celami programu.

X. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ W RAMACH REALIZACJI PROGRAMU AKTYWNOŚCI LOKALNEJ.

Realizację Programu przewiduje się na lata 2016-2020. Program ma charakter otwarty, natomiast na podstawie analizy potrzeb i problemów występujących w środowisku lokalnym, będzie występowała możliwość realizowania projektów ukierunkowanych na wskazane obszary.

Dane dotyczące sytuacji społeczno-zawodowej oraz potrzeb i problemów mieszkańców (w tym młodzieży), korzystających ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Kołakach Kościelnych gromadzone są na bieżąco w ramach działalności Ośrodka.

W oparciu o analizę potrzeb oraz zasobów instytucjonalnych i kadrowych, możliwe będzie zaplanowanie działań aktywnej integracji, w oparciu o dobór instrumentów aktywnej integracji:

społecznej, zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej.

Planowane jest aktywizowanie środowisk lokalnych oraz angażowanie mieszkańców, w tym młodzieży do udziału w rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów, w oparciu o współpracę z zainteresowanymi podmiotami. Zakłada się zapewnienie niezbędnego wsparcia instytucjonalnego i poradnictwa specjalistycznego przy realizacji zamierzonych działań.

Realizacji PAL będzie odbywała się przez podjęcie następujących działań:

- **Cel I:** : Wzrost poziomu integracji społecznej, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych, między innymi młodzieży, a tym samym zmniejszenie obszaru wykluczenia społecznego
- **Kierunki działań:**
 - badanie potrzeb i problemów mieszkańców, **/na podstawie danych OPS oraz podmiotów zaangażowanych w realizację PAL (np.: wywiady środowiskowe, sprawozdania MPiPS, Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, ankiety, itp.) - OPS we współpracy z pozostałymi realizatorami programu, w ramach finansowania działalności statutowej jednostek/,**
 - organizacja i dopasowanie wsparcia w zależności od indywidualnych potrzeb mieszkańców, **/przygotowanie projektów i złożenie wniosków do LGD, w tym: finansowanych ze środków EFS/,**
 - wsparcie i promowanie postaw prospołecznych **/prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych, przez cały okres trwania programu, w ramach finansowania działalności statutowej OPS oraz działań animacyjnych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej przez animatora lokalnego, w tym: zatrudnionego w ramach projektu realizowanego ze środków EFS/,**
 - organizowanie i wspieranie rozwoju edukacji społecznej i obywatelskiej **/przez cały okres trwania programu, w tym: przez animatora lokalnego zatrudnianego w ramach projektu realizowanego ze środków EFS/,**
 - realizacja projektów na rzecz integracji społecznej we współpracy ze społecznością lokalną z wykorzystaniem metod Organizowania Społeczności Lokalnej **/przygotowanie projektów i złożenie wniosków do LGD, finansowanych ze środków EFS/;**
 - promowanie, wspieranie i realizowanie projektów aktywizujących i integrujących społeczność lokalną
- / opracowywanie i realizacja projektów socjalnych zawierających tematy społecznie ważne we współpracy z lokalną społecznością, np.:**
 - pomoc osobom z niepełnosprawnością – akcja charytatywna, aktywizacja młodzieży, seniorów,
 - praca z dziećmi i młodzieżą - promowanie zdrowego stylu życia,
 - organizacja święta seniorów

przez podmioty zaangażowane w realizację programu w ramach finansowanej bieżącej działalności statutowej oraz środków pozyskanych od sponsorów/- jedno wydarzenie rocznie;

- organizowanie i inspirowanie udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym i turystycznym, **/organizacja wydarzeń, spotkań, imprez, pikników, w tym: przez animatora lokalnego zatrudnianego w projekcie realizowanym ze środków EFS oraz podmioty zaangażowane w realizację programu w ramach finansowanej bieżącej działalności statutowej oraz środków pozyskanych od sponsorów – jedno wydarzenie rocznie.**

- **Cel II:** Aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym we wszystkich obszarach życia społecznego, w tym także rynku pracy oraz zwiększenia ich potencjału rozwojowego,
- **Kierunki działań:**

– podejmowanie działań ukierunkowanych na podniesienie samooceny osób objętych wsparciem programu **/realizacja projektów i złożenie wniosków do LGD, finansowanych ze środków EFS w ramach działań aktywnej integracji z wykorzystanie instrumentów aktywnej integracji/,**

- **prowadzenie działań nakierowanych na odbudowę i podtrzymywanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania /reintegracja społeczna/ - /realizacja projektów i złożenie wniosków do LGD, finansowanych ze środków EFS w ramach działań aktywnej integracji z wykorzystanie instrumentów aktywnej integracji/,**

- **prowadzenie działań ukierunkowanych na podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy /reintegracja zawodowa/- /realizacja projektów i złożenie wniosków do LGD, finansowanych ze środków EFS w ramach działań aktywnej integracji z wykorzystanie instrumentów aktywnej integracji/,**

- **Cel III:** Zwiększenie aktywności mieszkańców, w tym młodzieży oraz ich świadomości obywatelskiej, aktywizacja społeczności do samopomocy.
- **Kierunki działań:**

- upowszechnienie działań uwzględniających otwartość instytucji samorządowych na współpracę z instytucjami pozarządowymi i lokalną społecznością **/prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych, przez cały okres trwania programu, w ramach finansowania działalności statutowej OPS oraz działań animacyjnych, w tym: przez animatora lokalnego zatrudnianego w ramach projektu realizowanego ze środków EFS we współpracy z pozostałymi realizatorami programu, w ramach finansowania działalności statutowej jednostek/,**

- **wspieranie organizacyjne oraz finansowe lokalnych inicjatyw prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych, przez cały okres trwania programu,**

w ramach finansowania działalności statutowej OPS oraz działań animacyjnych, w tym: przez animatora lokalnego zatrudnianego w ramach projektu realizowanego ze środków EFS we współpracy z pozostałymi realizatorami programu, w ramach finansowania działalności statutowej jednostek/,

- wspieranie lokalnych liderów poprzez pomoc techniczną i dostęp do informacji /prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych oraz działań animacyjnych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, w tym: przez animatora lokalnego, przez cały okres trwania programu w ramach projektu realizowanego ze środków EFS we współpracy z pozostałymi realizatorami programu, w ramach finansowania działalności statutowej jednostek /,

- wspieranie rozwoju informacji obywatelskiej, wolontariatu, grup samopomocowych, grup edukacyjnych /prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych oraz działań animacyjnych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, w tym: przez animatora lokalnego – podjęcie działań utworzenia jednej z grup w zależności od występujących potrzeb we współpracy z pozostałymi realizatorami programu, w ramach finansowania działalności statutowej jednostek/,

- współrealizacja projektów inicjowanych i współorganizowanych przez lokalne społeczności /prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych oraz działań animacyjnych metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, w tym: przez animatora lokalnego – realizacja projektów we współpracy z pozostałymi realizatorami programu, w ramach finansowania działalności statutowej jednostek /,

- prowadzenie działań aktywizujących i integrujących z wykorzystaniem potencjału społeczności lokalnej (w tym młodzieży) ; promocja działań promujących i wspierających więzi pokoleniowe /prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych, przez cały okres trwania programu, w ramach finansowania działalności statutowej OPS oraz działań animacyjnych, w tym: przez animatora lokalnego zatrudnianego w ramach projektu realizowanego ze środków EFS we współpracy z pozostałymi realizatorami programu, w ramach finansowania działalności statutowej jednostek – między innymi: organizacja spotkań, warsztatów łączących pokolenia, promowanie obchodzenia świąt Dnia Babci i Dziadka, Dnia Rodziny, międzypokoleniowy wieczór kolęd – organizacja ww. typu wydarzeń raz do roku/,

- promowanie działań prorodzinnych ukierunkowanych na zmniejszenie dysfunkcyjności rodzin oraz poprawę relacji w rodzinie /prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych, przez cały okres trwania programu, w ramach finansowania działalności statutowej OPS, zapewnienie specjalistycznego wsparcia indywidualnego oraz grupowego z zakresu poradnictwa i terapii specjalistycznej w ramach projektu realizowanego ze środków EFS ;

XI. PRZEWIDYWANE REZULTATY REALIZACJI PROGRAMU

- integracja społeczności lokalnej i grup społecznych, w szczególności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym; w tym młodzieży.
- zmniejszenie obszaru ubóstwa i dysproporcji w dostępie do usług publicznych i zatrudnienia,
- rozwój społeczno – gospodarczy;
- wzrost poczucia przynależności do danej społeczności i odpowiedzialności mieszkańców za procesy w niej zachodzące;
- wzrost zaangażowania mieszkańców, w tym młodzieży w życie społeczne;
- stworzenie płaszczyzny udziału mieszkańców w proces rozwiązywania indywidualnych i lokalnych problemów;
- zmiana postaw społeczności lokalnych wobec osób i grup defaworyzowanych;
- zmniejszenie obszaru wykluczenia społecznego;
- podniesienie umiejętności społecznych grup i osób ze szczególnym uwzględnieniem środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- nabycie umiejętności społecznych, zwiększenie motywacji do działania i poszukiwania pracy;
- poprawa funkcjonowania społecznego i intelektualnego;
- poprawa funkcjonowania oraz aktywizacja osób wykluczonych społecznie;
- zdiagnozowanie potrzeb i problemów społeczności lokalnych oraz planowanie i realizacja zadań w odpowiedzi na realne potrzeby mieszkańców;
- stały monitoring potrzeb środowiska lokalnego;
- realizacja projektów inicjowanych i współorganizowanych przez lokalne społeczności;
- planowanie i realizacja projektów za rzecz społeczności lokalnej stanowiących odpowiedź na ich realne potrzeby;
- podwyższenie jakości działań środowiskowych w tym inicjowanie nowych form i metod pracy dostosowanych do potrzeb oraz możliwości grup i społeczności lokalnych;
- skuteczniejsze i efektywniejsze wykorzystanie istniejących zasobów ukierunkowane na realizację polityki integracji społecznej;
- wzrost zaangażowania organizacji lokalnych w zakresie podejmowania działań środowiskowych;
- usprawnienie przepływu i dostępu do informacji;
- wzajemne poznawanie się różnych instytucji oraz wymiana doświadczeń między nimi, przenoszenie doświadczeń i wiedzy;
- dostęp do metod działania innych instytucji, do dodatkowej wiedzy i umiejętności, co

umożliwia generowanie większej liczby pomysłów;

- wzmocnienie własnej skuteczności poprzez wspólne działanie.

Wszelkie zakładane rezultaty przyczynią się do nabycia umiejętności umożliwiających prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie przez osoby biorące udział w PAL.

Istotne będzie również podniesienie poziomu aktywności młodzieży ze środowisk wykluczonych społecznie bądź zagrożonych tym zjawiskiem na rzecz samodzielnego rozwiązywania ważnych problemów społecznych oraz nabycie umiejętności pożytecznego spędzania wolnego czasu.

XII. REALIZATORZY PROGRAMU

Realizacja Programu oparta jest na partnerstwie i współpracy w zakresie organizowania na terenie Gminy Kołaki Kościelne przedsięwzięć wykorzystujących aktywne formy pomocy.

Głównym realizatorem i koordynatorem Programu Aktywności Lokalnej dla Gminy Kołaki Kościelne jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Kołakach Kościelnych.

Współrealizatorami są podmioty, instytucje i organizacje działające w sferze polityki społecznej Gminy Kołaki Kościelne, które w ramach swoich kompetencji posiadają możliwości wspierania inicjatyw społecznych, tworzenia poczucia przynależności do danej społeczności oraz mobilizowania

i wspierania rozwoju jednostki, grupy i społeczności lokalnej:

1. Urząd Gminy Kołaki Kościelne;
2. Jednostki Organizacyjne Gminy;
3. Placówki edukacyjne (szkoły, przedszkola);
4. Placówki kulturalne (Biblioteki);
5. Organizacje pozarządowe (OSP i inne);
6. Policja;
7. Zakłady Opieki Zdrowotnej;
8. Społeczności lokalne;
9. Parafia

XIII. FINANSOWANIE PROGRAMU AKTYWNOŚCI LOKALNEJ

Przewiduje się, że działania realizowane w ramach Programu Aktywności Lokalnej będą finansowane z następujących źródeł:

- środków pochodzących z budżetu gminy;
- środków własnych podmiotów zaangażowanych w realizację działań w ramach realizacji PAL
- środków pochodzących z budżetu państwa;

- środków z funduszy Unii Europejskiej;
środki pochodzące ze źródeł zewnętrznych, w tym darowizny i sponsoring.

XIV. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring będzie prowadzony na bieżąco przez realizatorów PAL, a jego celem będzie ustalenie skuteczności podejmowanych działań oraz stosowanych metod pracy dążących do osiągnięcia zamierzonych rezultatów.

Prowadzona analiza pozwoli na ocenę oczekiwanych wyników już przyjętych zadań. W przypadku stwierdzenia rozbieżności między założeniami a rezultatami na bieżąco będą dokonywane zmiany w przyjętych założeniach i/lub metodach pracy, co umożliwi osiągnięcie jak najlepszych rezultatów.

Corocznie, w terminie do dnia 30 kwietnia, będą sporządzane sprawozdania z realizacji Programu Aktywności Lokalnej, które zostaną przedstawione Wójtowi Gminy Kołaki Kościelne oraz Radzie Gminy.

Po zakończeniu realizacji PAL zostanie przygotowany raport końcowy podsumowujący całość podejmowanych działań, w którym zostanie dokonana ocena wykonywanych czynności oraz rezultaty, jakie one przyniosły. Wskazane zostaną również działania, metody i formy, które powinny być kontynuowane w latach następnych.

Przewodniczący Rady

Dorota Barbara Sobol